

РЕГІОНАЛЬНІ ТА СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИБОПРОДУКТОВОЇ ГАЛУЗІ

Постановка проблеми. Рибне господарство забезпечує більше 25% потреби населення держави у тваринному білку. Риба являється не тільки джерелом білку, вона дає також жири, мінеральні речовини і вітаміни. Крім харчової рибної продукції, рибна промисловість виробляє для нужд сільського господарства кормову рибну муку, насамперед для тваринництва і птахівництва. Сучасний період розвитку рибопродуктової галузі характеризується деякими особливостями в умовах своєї діяльності на регіональному і світовому рівнях, що пов'язано із змінами економічної ситуації, природних факторів, правової політики в країнах прибережної зони.

Ці зміни істотно вплинули на подальший розвиток галузі, її економічний стан і вимагають об'єктивну необхідність вивчення даної проблеми та розробки конкретних рекомендацій по поліпшенню її економічної ефективності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналогічні дослідження сучасного стану розвитку рибогосподарського комплексу в системі національного господарства і в світові показало на ряд відмінностей, які існують в національній політиці щодо шляхів подальшого розвитку галузі та загальносвітових підходів відносно цього сектора економіки. Вивчення економічної ситуації в основних зонах рибництва України (Полісся, Лісостеп та Прикарпаття, північний Степ та південний Степ), виявило цілий ряд факторів природно-кліматичного, організаційного, економічного, екологічного характеру, які в тій чи іншій мірі впливають на стан справ і перспективи розвитку рибної галузі, їх регіональні особливості та відмінності (М. Швиденко, В. Сахневич, Б. Гудима, І. Демченко, М. Гринжевський, С. Сизинківська, М. Євтушенко, Н. Харитонова, М. Шерман та ін.).

Завдання дослідження полягає у вивченні сучасних тенденцій регіонального та світового ринків рибопродукції, перспектив їх розвитку, основних напрямів активізації економіки рибного сектора.

Виклад основного матеріалу. У рибництві вся територія України поділена на зони. Науковий і практичний інтерес викликає зона Південного степу, до складу якої входять Запорізька (південна частина), Миколаївська, Одеська, Херсонська області та Автономна Республіка Крим.

Серед областей України, де знайшла свій розвиток рибопродуктова галузь окреме місце займає Херсонська область, яка по площі зовнішніх та внутрішніх водних ресурсів займає перше місце.

Не дивно, що рибогосподарською діяльністю в області займається майже 40 суб'єктів. Частина з цих підприємств та господарств входять до двох крупних об'єднань, це, насамперед «Укррибколгоспоб'єднання» яке налічує 3 господарства, «Укррибгосп» - 3 підприємства, до категорії інших рибо господарчих господарств – 24, сільськогосподарчі підприємства – 6 господарств. Традиційно найбільшу частину в загальному обсязі виловленої риби (до 60,0 %) становить рибопродукція морської економічної зони держави, разом з ним, слід відмітити зростаючу тенденцію вилову риби у внутрішніх прісноводних водоймах, що в перспективі дає змогу забезпечення попиту населення області власними рибопродуктами. На сьогодні їх доля в загальній кількості виловленої риби сягає 37,0 %. Як відомо, до вітчизняної рибопродукції входить риба, раки, краби, креветки. Для рибогосподарської галузі Херсонщини характерне майже стовідсоткове формування загального обсягу рибопродукції за рахунок вилову риби. Так, з 540 тис. ц загального обсягу вилову риби та інших водних живих ресурсів, вилов риби становить 53,3 тис. ц [2,3].

Аналіз динаміки вилову рибопродуктів показує на стійку тенденцію зростання цього показника в підприємствах «Інші господарюючі суб'єкти», що пояснюється декількома причинами: більшою їх мобільністю, кращим технологічним забезпеченням та зростанням їх кількості. Із загальної кількості 53,3 тис. ц на долю цих господарств припадає в окремі роки 31-33 тис. ц.

Однак, на сьогодні в національному рибному підкомплексі ще не створено відповідних умов функціонування підприємств рибної галузі в ринкових умовах, не відпрацьовано механізм ефективного кредитування, не задіяний страховий захист рибного господарства, відсутня фінансова підтримка, що в комплексі створює недостатній державний захист вітчизняного риботорговельного виробництва.

В цьому плані заслуговує на увагу досвід підтримки національного рибного господарства, який існує в ряді зарубіжних країн. Так, законодавством США передбачено державну підтримку рибогосподарського бізнесу країни в таких формах: організація позичок рибалкам; державні субсидії, пільговий податок при будівництві об'єктів рибогосподарської сфери; формування фонду відшкодувань рибалкам за фактом випадково завданої шкоди.

В Російській Федерації створено фонд водних ресурсів, засоби якого використовуються для нагляду за рибальством, прикордонною службою, для роботи Державного комітету рибного господарства, для державної підтримки прибережних регіонів. В свою чергу Держрибгосп за отримані кошти утримує метеослужбу, організовує нагляд за внутрішніми водоймами, підтримує рятувальний флот, учбові судна, забезпечує виконання зобов'язань перед міжкордонними організаціями щодо консервації водно-біологічних ресурсів тощо [4].

Аналіз світового стану риболовства і аквакультури показує, що в 2010 році риболовство і аквакультура поставили в світовому масштабі близько 149 млн. тонн риби (загальною вартістю 217,5 млрд. дол. США), з яких 128 млн. тонн було використано на харчові цілі, згідно даних 2011 року обсяги виробництва риби зросли до 154 млн. тонн, із яких 133 млн. тонн були направлені на виробництво харчової продукції. На фоні стабільного зростання виробництва риби і удосконалення каналів її розподілу світовий обсяг пропозицій харчової риби за останні 50 років суттєво збільшилися.

Так, за період 1961-2011 років середньорічний приріст склав 3,2% і перевищив показники приросту населення планети, який склав 1,7% в рік. Світовий обсяг пропозицій харчової риби на душу населення збільшився з 9,9 кг в 1960 роки до 18,4 кг в 2009 році, попередні оціночні данні вказують на подальше зростання обсягів споживання риби до 18,6 кг (табл.1).

Значна доля споживання риби в розвинутих країнах світу приходиться на імпорт, а враховуючи стає зростання попиту і зниження внутрішнього виробництва рибопродукції (в 2000-2010 рр. це зниження склало 10%) на найближчі роки прогнозується зростання залежності цих країн від імпорту, зокрема з країн, що розвиваються.

Загальносвітовий обсяг продукції промислового вилову риби залишається стабільним і складає порядку 90 млн. тонн, не дивлячись на ряд явних змін в тенденціях вилову, що спостерігається по країнах, регіонах промислу та видам. В останній період (2004-2012 рр.) загальні обсяги морських видів риби коливалися в діапазоні 72,1-73,3 млн. тонн.

Таблиця 1

Виробництво і використання рибопродукції і аквакультури в світі, млн.т.

	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.
Виробництво						
Риболовство						
Внутрішні води	9,8	10,0	10,2	10,4	11,2	11,5
Морські води	80,2	80,4	79,5	79,2	77,4	78,9

Разом риболовство	90,0	90,3	89,7	88,6	90,4	
Аквакультура						
Внутрішні води	31,3	33,4	36,0	38,1	41,7	44,3
Морські води	16,0	16,6	16,9	17,6	18,1	19,3
Разом аквакультура	47,3	49,9	52,9	55,7	59,9	63,6
Всього світове рибогосподарство	137,3	140,2	142,6	145,3	148,5	154,0
Використання						
Людське споживання	114,3	117,3	119,7	123,6	128,3	130,8
Не харчове споживання	23,0	23,0	22,9	21,8	20,2	23,2
Населення (млрд.)	6,6	6,7	6,7	6,8	6,9	7,0
Пропозиція риби на душу населення (кг)	17,4	17,6	17,8	18,1	18,6	18,8

Висновки. Сталий розвиток рибопродуктового підкомплексу Херсонщини залежать від ціленаправленої та зваженої політики держави, яка полягає у підтримці галузі, розвитку її матеріально-технічної бази, рибо продуктивних заходів в системі аквакультури. Світовий вектор формування рибного господарства паралельно з розвитком морського рибальства розширює можливості штучного розведення риби і водних організмів і прісноводних та солоноводних водоймах.

Анотація

В статті розглянуто тенденції та перспективні напрями розвитку рибної галузі на регіональному та світовому рівнях в контексті державної політики її підтримки.

Ключові слова: рибопродуктова галузь, ринок рибопродукції, державна підтримка.

Аннотация

В статье рассмотрены тенденции и перспективные направления развития рыбной отрасли на региональном и мировом уровнях в контексте государственной политики ее поддержки.

Ключевые слова: рибопродуктовая отрасль, рынок рибопродукции, государственная поддержка.

Summary

The article describes the trends and perspectives of the development of the fishing industry at the regional and global levels in the context of state policy of its support.

Key words: fishing industry, the market for fish products, state support.

Список використаної літератури:

1. Мойсеев П.А. Тенденции развития мирового рыловства и аквакультуры. М., Рыбное хозяйство, 1995. №1.
2. Пилипенко В.Ю., Шерман И.М., Краснощек Г.П. Прогнозирование рибопродуктивности малых водохранилищ. Херсон, ХСХИ, 1988.
3. Харитоновна Н.М. Гринжевський М.В. Технологія вирощування товарної риби в ставах в полікультурі. К., ІРГУААН, 1996.
4. Шемчук В.Р. Развитие трудового рыбоводства на юге Украины. В кн. Технология производства рыбы. М., Колос, 1974.